

به نام خدا

روانشناسی تربیتی و رشد حرفه ای معلمان

مولفان :

سهیلا ورزدار

سارا محمدیان

سمیه غلامی

معصومه فلاح زاده

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

عنوان و نام پدیدآور : روانشناسی تربیتی و رشد حرفه ای معلمان / مولفان سهیلا ورزدار...[و دیگران].

مشخصات نشر : ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری : ۱۳۴ ص.

شابک : ۳-۵۷۰-۳۳۹-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : مولفان سهیلا ورزدار، سارا محمدیان، سمیه غلامی، معصومه فلاحزاده.

Effective teaching

موضوع : تدریس اثربخش

Teacher effectiveness

معلمان -- اثر بخشی

Educational psychology

روان شناسی تربیتی

شناسه افزوده : ورزدار، سهیلا، ۱۳۶۴-

رده بندی کنگره : LB۱۰۲۵/۳

رده بندی دیویی : ۳۷۱/۱۰۲

شماره کتابشناسی ملی : ۹۴۷۸۵۷۴

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

نام کتاب : روانشناسی تربیتی و رشد حرفه ای معلمان

مولفان : سهیلا ورزدار - سارا محمدیان - سمیه غلامی - معصومه فلاح زاده

ناشر : ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۲

چاپ : زیر جلد

قیمت : ۱۱۰۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک : ۳-۵۷۰-۳۳۹-۶۲۲-۹۷۸

تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ایران
Chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	تفکر معلم در کلاس
۱۲	نظریه های یادگیری
۱۲	مهمترین نظریه های یادگیری
۱۲	نظریه یادگیری رفتارگرایی
۱۳	الف. نظریه شرطی سازی کلاسیک
۱۳	ب. نظریه کوشش و خطا
۱۴	نظریه رفتارگرایی واتسون
۱۴	ج. نظریه شرطی سازی کنش گر
۱۵	مکانیزم های نظریه یادگیری رفتارگرایی
۱۶	کاربردهای نظریه یادگیری رفتارگرایی در آموزش و پرورش
۱۷	۲- نظریه یادگیری شناخت گرایی
۱۸	یادگیری از منظر رویکرد شناخت گرایی
۱۹	الف. نظریه یادگیری گشتالت
۲۰	ب. نظریه یادگیری معنی دار کلامی
۲۱	ج (نظریه آموزشی برونر
۲۲	د. نظریه اجتماعی - شناختی
۲۳	ه. نظریه خبرپردازی یادگیری
۲۴	یادگیری از منظر رویکرد ساخت گرایی
۲۵	شرایط یادگیری از نظر پیروان نظریه ساختن گرایی

- کاربرد آموزشی نظریه های سازنده گرایی ۲۶
- استفاده از نکات لازم در کمک به یادگیرندگان: ۲۶
- محیط آموزشی سازنده گرا ۲۷
- معلم سازنده گرا ۲۷
- نظریه ارتباط گرایی ۲۹
- یادگیری در نظریه ارتباط گرایی ۲۹
- اصول نظریه یادگیری ارتباط گرایی ۳۰
- عوامل موثر در یادگیری ۳۱
- تفاوت بین تدریس و یادگیری ۳۴
- راهبردهای مطالعه و یادگیری ۳۵
- راهبردهای یادگیری ۳۶
- انواع راهبردهای یادگیری ۳۶
- راهبردهای شناختی ۳۶
- این راهبرد هم به دو دسته تقسیم شده است. ۳۸
- راهبردهای فرا شناختی ۳۹
- راهبردهای فراشناختی شامل سه راهبرد زیر می شود: ۳۹
- تمایز راهبردهای شناختی و فراشناختی ۳۹
- رشد و پرورش مهارت‌های شناختی و فراشناخت ۴۰
- راهبردهایی را برای پرورش فراشناخت دانش آموزان ۴۱
- ضرورت آموزش راهبردهای فراشناختی ۴۲
- رشد فراشناخت در دانش آموزان ۴۳

۴۴ انگیزش در یادگیری
۴۵ رویکردهای مختلف انگیزشی
۴۵ رویکرد رفتاری
۴۶ رویکرد ساختی
۴۷ رویکرد انسان گرایی (پدیدار شناختی)
۴۸ فرایندها یا نیازهای مربوط به خودشکوفایی
۴۹ ویژگیهای افراد خود شکوفا
۴۹ *هممدلی نسبت به دیگران
۵۰ رویکرد انتظار ضرب در ارزش
۵۰ نظریه ی انگیزش پیشرفت
۵۱ نظریه ی انگیزشی نسبت دادن
۵۲ حل مسئله
۵۳ مراحل فرآیند حل مسئله
۵۳ ۱-شناسایی و تعریف دقیق مشکل
۵۴ ۲-کشف راه‌حل‌های مختلف
۵۴ ۳-انتخاب بهترین راه‌حل
۵۴ ۴-بازنگری
۵۴ موارد تضعیف کننده مهارت حل مسئله در دانش‌آموزان
۵۵ • ترس
۵۵ • خستگی ذهنی و جسمی
۵۵ • عجله بیش از حد

- تعصب داشتن بر روی انتخاب اول ۵۵
- توجه بیش از حد به موانع اجرای راه حل ۵۶
- سوگیری اسنادی ۵۶
- کاربرد آموزشی نظریه ی انگیزشی نسبت دادن ۵۸
- فنون ایجاد انگیزش در یادگیرندگان ۵۸
- نظریه های خودتنظیمی ۶۳
- نظریه های کنشگر ۶۴
- پدیدار شناسان و خودتنظیمی ۶۵
- دیدگاه های پردازش اطلاعات درباره ی یادگیری خودتنظیم ۶۵
- نظریه اراده گرایان ۶۶
- تقسیم بندی مبتنی بر نظریه ویگوتسکی ۶۶
- نظریه شناختی- اجتماعی ۶۸
- سیری و سیگ ۷۰
- انواع هدفهای آموزشی ۷۱
- ۱- هدف های غائی یا آرمانی ۷۱
- ۲- مقاصد آموزشی ۷۱
- ۳- هدف کلی ۷۱
- ۴- هدف های جزئی ۷۲
- ۵- اهداف رفتاری و عملکردی ۷۲
- حیطه شناختی ۷۳
- ابعاد حیطه شناختی در طبقه بندی جدید عبارتند از: ۷۶

- بعد شناختی: ۷۷
- هدف های حیطه عاطفی ۷۷
- حیطه مهارتی یا روانی - حرکتی ۷۹
- عادی شدن عمل ۸۱
- طراحی آموزشی ۸۲
- طراحی آموزشی و طرح درس ۸۳
- ملاک های ارزیابی طرح درس ۸۳
- نمای کلی از طراحی آموزشی ۸۴
- طراحی آموزشی یادگیرنده - محور بر اساس رویکرد سازنده گرایی ۸۵
- مراحل طراحی آموزشی معلم - محور: الگوی عمومی آموزشی ۸۶
- آماده ساختن دانش آموزان برای آغاز کردن یادگیری ۸۷
- فعالیت های دو هفته آغازین مدرسه ۹۱
- ۱- مشاهدات ۹۱
- ۲- تمرین های ساختارمند ۹۲
- ۳- پیش آزمون ها و سنجش آغازین ۹۳
- انتظارات معلم ۹۴
- معیارهای سنجش آغازین کیفی ۹۴
- ایجاد ارتباط و انگیزه سازی ۹۶
- تعیین روش تدریس ۹۶
- مبانی نظری روش تدریس ۹۷
- تقسیم بندی کلی الگوهای تدریس ۹۷

- ۹۸.....مدل کلاسی و گروه آموزشی
- ۹۸.....رسانه آموزشی ویژه
- ۹۹.....وسایل معیاری
- ۹۹.....تسهیل کننده
- ۹۹.....جمع بندی درس
- ۱۰۰.....روشهای تغییر و اصلاح رفتار در دانش آموزان
- ۱۰۰.....روش های تغییر رفتار
- ۱۰۱.....انواع تقویت کننده های مثبت:
- ۱۰۲.....تقویت منفی به دو شکل موجب افزایش رفتار می گردد.
- ۱۰۳.....روشهای ایجاد رفتارهای مطلوب تازه
- ۱۰۴.....روش های نگهداری رفتارهای مطلوب
- ۱۰۵.....روش های کاهش رفتارهای نا مطلوب
- ۱۰۶.....الف - روشهای مثبت کاهش رفتار
- ۱۰۶.....ب- روش های منفی کاهش رفتار
- ۱۰۸.....فعالیت‌های تکمیلی (تعیین تکلیف)
- ۱۰۸.....انواع تکالیف از نظر شیوه ارائه به دانش آموزان
- ۱۰۹.....سنجش و اندازه گیری
- ۱۰۹.....تعریف آزمون
- ۱۰۹.....انواع آزمون ها
- ۱۱۰.....اندازه گیری
- ۱۱۰.....تعریف آزمودن

- ۱۱۰..... تفاوت سنجش، انداره گیری، ارزشیابی
- ۱۱۱..... طراحی سنجش یادگیری (جدول مشخصات)
- ۱۱۱..... انواع ارزشیابی ها در آموزش و پرورش
- ۱۱۲..... ارزشیابی تکوینی
- ۱۱۳..... ارزشیابی تشخیصی
- ۱۱۳..... ارزشیابی تراکمی
- ۱۱۳..... هدف ارزشیابی تراکمی
- ۱۱۳..... شیوه‌های نوین ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در آموزش و پرورش
- ۱۱۶..... انواع آزمون های پیشرفت تحصیلی
- ۱۱۸..... محاسن و معایب آزمونهای تشریحی
- ۱۱۸..... قواعد تهیه سئوالات تشریحی
- ۱۱۹..... قواعد تصحیح سئوالهای تشریحی
- ۱۲۰..... آزمون های کوتاه پاسخ
- ۱۲۰..... محاسن و معایب آزمونهای کوتاه پاسخ
- ۱۲۱..... آزمون های عینی
- ۱۲۱..... وجه تمایز آزمونهای عینی و ذهنی :
- ۱۲۲..... آزمون های صحیح - غلط
- ۱۲۲..... محاسن
- ۱۲۲..... معایب
- ۱۲۲..... قواعد تهیه سوال های صحیح - غلط
- ۱۲۳..... آزمونهای جور کردنی

- ۱۲۴..... قواعد تهیه سئوالهای جور کردنی
- ۱۲۴..... آزمون های چند گزینه ای
- ۱۲۵..... ویژگیهای سئوالهای چند گزینه ای
- ۱۲۵..... محاسن استفاده از آزمونهای چند گزینه ای
- ۱۲۶..... معایب
- ۱۲۶..... نمره گذاری
- ۱۲۷..... هدفهای نمره گذاری
- ۱۲۷..... تاثیر بازخورد یا آگاهی معلم از نتایج در یادگیری دانش آموزان
- ۱۲۹..... منابع

تفکر معلم در کلاس

اغلب معلمان در آموزش کودکانی که با سبک تفکر و یادگیری خودشان سازگاری دارند، عالی هستند. گویی این کودکان، دانش آموز مطلوب آنها هستند. مطابق تحقیقات، معلمان تعداد دانشجویانی که با سبک آنها سازگاری دارند را بیشتر از مقدار واقعی برآورد می کنند. این که فکر می کنیم سایر افراد نیز مشابه ما فکر می کنند، حتی بیشتر از آن چیزی که در واقعیت وجود دارد، طبیعی است. این موضوع زمانی مسئله ساز می شود که تفاوت بین سبک تفکر معلم و دانش آموز به عنوان عدم توانایی دانش آموز ادراک شود. هرچه دانش آموزان از نظر معیارهای فرهنگی، اعتقادی و اقتصادی- اجتماعی با معلم تفاوت بیشتری داشته باشند، سبک فکری آنها نیز تفاوت بیشتری خواهد داشت. بنابراین احتمال بالاتری وجود دارد که چنین دانش آموزانی بیشتر تحقیر شده و به نظر تنبل تر برسند. برعکس، دانش آموزانی که نمرات بالاتری گرفته و آزمون های بهتری داده اند، دارای سبک تفکری نزدیکتر به معلم خود هستند. بنابراین معلمان باید توجه ویژه ای داشته باشند که دانش آموزان را صرفاً به دلیل عدم تشابه سبک تفکر، دست کم نگیرند. هرچقدر تنوع روش های تدریس معلم افزوده شود و سبک های تفکر مختلف دانش آموزان را در آموزش و آزمون پوشش دهد، به زودی با پدیده ای جالب مواجه می شود؛ فراگیران فعال تر و باهوش تری در کلاس خود مشاهده می کند. در واقع این دانش آموزان قبلاً هم در کلاس بودند، اما منتظر بودند که کشف شده و ارج نهاده شوند. منتظر یادگیری به سبک خود بودند.

نظریه های یادگیری

نظریه به معنای وسیع عبارتست از تعبیر و تفسیر حوزه ای از شناخت. در نتیجه براساس این تعریف، نظریه های یادگیری اصول کلیت یافته ای هستند در زمینه یادگیری و شرایط آن. یعنی نظریه های یادگیری در واقع تحلیل کننده شرایط یادگیری است.

مهمترین نظریه های یادگیری

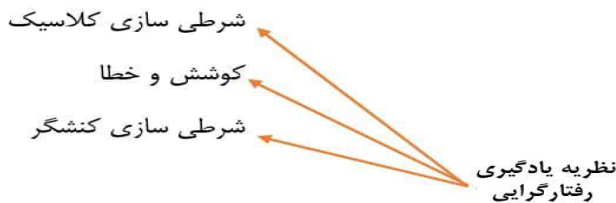
۱- نظریه یادگیری رفتارگرایی

۲- نظریه یادگیری شناخت گرایی

۳- نظریه یادگیری ساخت گرایی

نظریه یادگیری رفتارگرایی

هما نظور که از نام این نظریه برمی آید، تاکید اصلی بر رفتار قابل مشاهده است. این نظریه، ذهن را به عنوان یک "جعبه سیاه" در نظر می گیرد که در آن پاسخها به یک محرک خارجی با نادیده گرفتن فرآیندهای تفکر که در ذهن رخ می دهد، می تواند به طور کمی مشاهده شود.

این نظریه بر مبنای مفهومی است که یادگیری یک عملکرد تغییر در رفتار آشکار است که نتیجه پاسخ فردی به یک محرک یا رویداد (مانند حل یک مسئله ریاضیات) است.

این نظریه بر تأثیر شرطی سازی مانند شرطی سازی کنشگر تاکید دارد که در آن تقویت یک رفتار محرک-پاسخ، فرد را برای پاسخ دهی شرطی می کند. تقویت، هر چیزی است

که سبب ایجاد پاسخ مطلوب می‌شود. به عنوان مثال، تحسین، پاداش یا نمره خوب. این نظریه بر یک الگوی رفتاری جدید متمرکز است که تا زمان خودکار شدن، تکرار می‌شود.

الف. نظریه شرطی‌سازی کلاسیک

این نظریه حاصل پژوهش‌های دانشمند روسی ایوان پتروویچ پاولف است. کشف مهم پاولف، این بود که بازتاب‌های طبیعی یا نخستین جاندار را می‌توان به کمک شرطی‌سازی، گسترش داد. بازتاب، به رابطه ساده بین یک پاسخ و محرکی که از طریق تاثیرگذاری بر یکی از اعضای حسی آن، پاسخ را تولید می‌کند، گفته می‌شود. طبق آزمایش‌های پاولف، برای شرطی‌کردن حیوان آزمایشی (سگ)، مراحل زیر انجام می‌گیرد، محرکی مانند غذا، به حیوان ارائه می‌شود. این محرک، یک واکنش طبیعی و خودکار (ترشح بزاق) در ارگانسیم، ایجاد می‌کند. به محرکی که این واکنش طبیعی را ایجاد می‌کند، محرک غیرشرطی گفته می‌شود. واکنش طبیعی و خودکار ارگانسیم به محرک غیرشرطی، پاسخ غیرشرطی نام دارد. یک محرک خنثی مانند صدای زنگ قبل از محرک غیرشرطی، به ارگانسیم ارائه می‌شود. این محرک خنثی، پیش از شرطی‌شدن، هیچ‌گونه پاسخی در ارگانسیم، ایجاد نمی‌کند. پس از چند بار همراه شدن محرک غیرشرطی (محرک طبیعی) با محرک خنثی که در آن همواره محرک خنثی پیش از محرک طبیعی می‌آید، محرک خنثی به تنهایی موجب ترشح بزاق می‌شود. حال گفته می‌شود که ارگانسیم، شرطی شده است. یعنی در حضور محرک خنثی (صدای زنگ)، که اکنون دیگر نیست و محرک شرطی نام دارد، با ترشح بزاق پاسخ می‌دهد. پاسخ ترشح بزاق حیوان به محرک شرطی را پاسخ شرطی می‌نامند.

ب. نظریه کوشش و خطا

یکی از نظریه‌پردازان رفتاری، ادوارد لی ثرندایک است. او معتقد بود که مشخص‌ترین یادگیری در انسان‌ها و حیوان‌های دیگر، یادگیری از راه کوشش و خطاست که وی بعدها آن را یادگیری از طریق "گزینه‌ش و پیوند" نامید. به بیان دیگر، عکس‌العمل یا پاسخ موجود زنده در مقابل محرک، ناشی از برقراری ارتباطات عصبی در درون اوست،

به طوری که در طول یادگیری، به تدریج پاسخ‌های نادرست کم می‌شود و به جای آن پاسخ‌های درست که موجود را به هدف می‌رساند، ظاهر می‌شود و در ادامه کار به یادگیری منجر می‌گردد. یادگیری در نظریه ثرندایک به صورت گزینش یا انتخاب یک پاسخ، از میان مجموعه‌ی پاسخ‌های موجود ارگانیسم و پیوند دادن آن پاسخ به موقعیت محرک، توصیف می‌شود. به همین سبب، به روش یادگیری ثرندایک، یادگیری از راه کوشش و خطا نام داده‌اند.

نظریه رفتارگرایی واتسون

واتسون، پیشرو نظریه رفتارگرایی است. وی به نظریه بازتابی پاولف علاقه فراوان داشت اما رفتارگرایی را نه تنها به یک رشته فرایندهای بازتابی، بلکه به یادگیری و ویژگی‌های شخصیتی گسترش داد. واتسون پژوهش‌های خود را به جنبه‌های مشهود زندگی اختصاص داد تا بتواند رفتار را به نحوی آشکار، بررسی و ارزیابی کند. به اعتقاد واتسون، روان‌شناسی برای این که به صورت علم درآید، به موضوعی نیاز دارد که به گونه‌ای با ثبات قابل اندازه‌گیری باشد و آن موضوع رفتار است.

واتسون یادگیری را بر اساس نظریه و نظام پاولف توصیف می‌کرد که محرکی بر اثر همراه شدن با محرک دیگر در نتیجه تکرار، آن پاسخ را به خود اختصاص می‌دهد. به عبارت دیگر محرک طبیعی یا محرک غیرشرطی که پاسخ طبیعی را به دنبال دارد، در اثر همراهی با محرک شرطی و در نتیجه تکرار باعث بروز همان پاسخ خواهد شد.

ج. نظریه شرطی‌سازی کنش‌گر

یکی دیگر از رفتارگرایان به نام بی.اف اسکینر بود که نشان داد رفتارهای شرطی و بازتابی، فقط بخش کوچکی از رفتارهای آدمی است. کار اسکینر نیز همانند ثرندایک بر رابطه بین رفتار و نتایج آن مبتنی است. او می‌گوید اگر نتایج رضایت بخشی به دنبال یک رفتار بیاید، آن رفتار امکان بروز بیشتری می‌یابد و اگر آن نتایج رضایت بخش نباشد، رفتار مربوط به آن بروز پیدا نمی‌کند. همین نتایج رضایت بخش و غیر رضایت

بخش است که شرطی شدن عامل یا کنش گر، نامیده می شود. نام دیگر رفتار کنش گر، رفتار فعال است؛ زیرا برخلاف رفتار پاسخ گر، ارگانیزم در انجام این گونه رفتار، فعال است و بر روی محیط، عمل یا کنش می کند. از این رو، اسکینر به آن نام کنش گر نهاده است.

نظریه شرطی شدن عامل به وسیله اسکینر در اواخر نیمه اول قرن بیستم مطرح گردید. اعتقاد او بر این بود که روان شناسی باید علم رفتار مشهود باشد و وی یادگیری را به صورت تغییر در احتمال وقوع رفتار تلقی می کرد که در بیشتر موارد این تغییر در نتیجه شرطی شدن عامل، پدید می آمد.

شرطی شدن عامل به آن گونه آموختنی هایی اطلاق می شود که احتمال وقوع پاسخ آنها بیشتر باشد. منظور از عامل یک رشته رفتاری است که موجود زنده درباره امری انجام می دهد. نظر اسکینر در رابطه با شرطی شدن عامل بر این است که رفتار باید پیش از محرک یا تقویت کننده قرار گیرد، نه پس از آن. زیرا بر اثر رفتار است که پاداش حاصل می شود. تقویت عامل، در بهبود و پیشرفت رفتار مؤثر است. از این راه یک رشته حرکاتی انجام می شود که بر اثر تقویت عامل، احتمال تکرار این حرکات افزایش می یابد. رویکرد رفتارگرایی برای مدت پنج دهه عرصه تعلیم و تربیت را تحت تأثیر قرار داد. توجه به رفتار بیرونی به پیدایش روش های خاصی در مدیریت کلاس، یادگیری و یاددهی، سنجش و ارزشیابی، برنامه درسی و شیوه نگاه به دانش آموز و معلم منجر شد.

مکانیزم های نظریه یادگیری رفتارگرایی

تقویت مثبت یا پاداش در نظریه یادگیری رفتارگرایی: پاسخ هایی که پاداش داده می شوند احتمالاً تکرار می شوند. به عنوان مثال، نمرات خوب، مطالعه دقیق را تقویت می کنند.

تقویت منفی در نظریه یادگیری رفتارگرایی: پاسخ هایی که از موقعیت های دردناک و نامطلوب اجتناب می کنند، احتمالاً تکرار می شوند.

خاموشی یا عدم تقویت در نظریه یادگیری رفتارگرایی: پاسخ‌هایی که تقویت نمی‌شوند احتمالاً تکرار نمی‌شوند. برای مثال، نادیده گرفتن سوء رفتار دانش‌آموز این رفتار را از بین می‌برد.

تنبیه در نظریه یادگیری رفتارگرایی: پاسخ‌هایی که عواقب دردناک یا نامطلوب به همراه دارند، سرکوب می‌شوند اما اگر تقویت تغییر کند، ممکن است دوباره ظاهر شوند. به عنوان مثال، تنبیه یادگیرندگانی که با تأخیر به کلاس می‌آیند با سلب امتیازات، تأخیر آن‌ها را متوقف می‌کند.

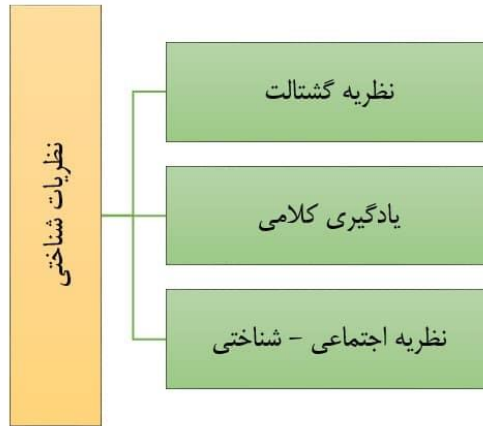
کاربردهای نظریه یادگیری رفتارگرایی در آموزش و پرورش

طبق قانون پاداش ثرندایک در نتیجه پیامد مطلوب رفتار، پیوند بین محرک و پاسخ نیرومند می‌شود. طبق این قانون اگر در حضور یک محرک رفتاری انجام بگیرد و به نتیجه مطلوبی برسد (یعنی پاداش دریافت کند) آن رفتار آموخته می‌شود، یعنی یک‌بار دیگر که آن محرک ظاهر شود به آن پاسخ داده خواهد شد.

مثلاً اگر کودک در کلاس اول، بارها با رفتار محبت‌آمیز معلم مواجه شود، هر روز صبح با اشتیاق و شادی به مدرسه می‌رود، اما اگر در همان روزهای اول با خشونت معلم و کارکنان مواجه شود علاقه‌ای به درس و مدرسه نخواهد داشت.

اسکینر نیز معتقد است که اقداماتی چون بیان دقیق اهداف آموزشی و تأکید بر اهداف به صورت رفتاری، تدارک وابستگی‌های تقویت و تأکید بر تقویت‌های بیرونی و ثانویه مانند ستایش کلامی، بیانات چهره‌ای مثبت و سازمان‌دهی آموزشی از مطالب ساده به پیچیده، نقش مهمی در فرایند یادگیری دارد.

نظریه رفتارگرایی از یادگیری برای اصلاح رفتار در مدیریت کلاس درس، در شرایط بالینی و در توسعه آموزش برنامه‌ریزی شده قابل استفاده است.

در محیط‌های یادگیری حمایت شده با تکنولوژی، تغییر آشکار در رفتار در فعالیتهای تکرار و تمرین و ارزیابی تکوینی نمایان است، که بازخورد فوری و مثبت، تمایل به ادامه فعالیت را تا پایان تقویت می‌کند.

این موارد، اشکال آموزش برنامه‌ریزی شده هستند که در آن، تمرین به صورت سؤال (محرک)-جواب (پاسخ) شکل می‌گیرد، دانش آموز را در معرض یادگیری در مراحل تدریجی قرار می‌دهد، که با سؤالات ساده‌تر شروع می‌شود (برای تقویت مثبت) و به تدریج به سمت سؤالات دشوارتر پیش می‌رود.

۲- نظریه یادگیری شناخت گرای

برای نظریه پردازان شناختی یادگیری کسب و بازسازی ساختارهای شناختی است که از طریق آن اطلاعات پردازش و در حافظه ذخیره می‌شوند. نظریه های شناختی براین باور تأکید می‌کنند که یادگیری یک فرایند درونی است که ممکن است به صورت تغییر فوری در رفتار آشکار ظاهر نشود. به سخن دیگر، نظریه پردازان شناختی معتقدند که یادگیری به صورت توانایی هایی در فرد ایجاد و در حافظه ی او ذخیره می‌شود و هر وقت که بخواهد چه بلافاصله پس از یادگیری چه بعد از گذشت زمان می‌تواند آن توانایی ها را مورد استفاده قرار دهد. ویژگی دیگر نظریه های شناختی این است که به

خلاف نظریه های رفتاری که بر نقش محیط در تغییر رفتار و یادگیری تأکید می کنند، برای یادگیرنده در ایجاد یادگیری نقش مهم تری قائل اند.

به باور روان شناسان شناختی، یادگیرنده در نتیجه یادگیری، در ذهن یا حافظه ی خود یک ساخت شناختی تشکیل می دهد که در آن اطلاعات مربوط به رویدادهای مختلف نگه داری می شوند و سازمان می یابند. بنابراین از نظر این روان شناسان، یادگیری ایجاد تغییر در رفتار نیست، بلکه ایجاد تغییر در ساخت شناختی و فرآیندهای ذهنی است.

شناخت گرایی بر فرآیندهای ذهنی متمرکز است. تغییرات مشاهده شده در رفتار برای آگاهی در مورد آنچه که در ذهن دانش آموز اتفاق می افتد، مورد استفاده قرار می گیرد. شناخت گرایی از نارضایتی منتج از مشکلات نظریه یادگیری رفتارگرایی برای توضیح جنبه های شناختی یادگیری ناشی شد.

نظریه پردازان شناختی معتقدند که بیشتر یادگیری شامل پیوندهایی است که از طریق مجاورت و تکرار ایجاد شده اند. آن ها همچنین اهمیت تقویت را تأیید می کنند، گرچه بر نقش معلم در ارائه بازخورد در مورد صحت پاسخ ها و به عنوان یک مشوق تأکید می کنند.

یادگیری از منظر رویکرد شناخت گرایی

همان طور که قبلاً اشاره شد، رفتارگرایان یادگیری را از طریق مشاهده رفتار توجیه می کنند که حاصل پیوند بین محرک و پاسخ است و اکثر آزمایش های خودشان را بر روی حیوانات اجرا می کردند. ولی بسیاری از روانشناسان بر این عقیده اند که رفتارهای انسانی پیچیده تر از آن است که بتوان آن ها را بر اساس یک پیوند ساده محرک - پاسخ توجیه کرد.

این روانشناسان که وابسته به رویکرد شناخت گرایی هستند بیشتر از رفتارهای آشکار، بر ادراک، تفکر، حافظه، ساختارهای شناختی و فرایندهای شناختی تأکید دارند.

برای نظریه پردازان شناختی یادگیری کسب و بازسازی ساختارهای شناختی است که از طریق آن اطلاعات پردازش و در حافظه ذخیره می‌شوند.

نظریه‌های شناختی یادگیری بر این باور تاکید دارند که یادگیری یک فرایند درونی است که ممکن است به صورت تغییر فوری در رفتار آشکار ظاهر نشود.

نظریه پردازان شناختی معتقدند که یادگیری به صورت توانایی در فرد ایجاد و در حافظه او ذخیره می‌شود و هر وقت که بخواهد چه بلافاصله پس از یادگیری و چه بعد از گذشت زمان می‌تواند آن توانایی را مورد استفاده قرار دهد.

ویژگی دیگر نظریه‌های شناختی این است که برخلاف نظریه‌های رفتاری که بر نقش محیط در تغییر رفتار و یادگیری تأکید می‌کنند، برای یادگیرنده در ایجاد یادگیری نقش مهم‌تری قائل هستند.

نظریه‌های شناختی شامل نظریه گشتالت، آزوبل و بندورا است. صاحب‌نظران این رویکرد، یادگیری را ناشی از شناخت، ادراک و بصیرت می‌دانند. بدین ترتیب که آموخته‌های جدید فرد با ساخت شناختی قبلی او تلفیق می‌گردد. چون یادگیری، یک جریان درونی و دائمی است و انسان همواره به جستجوی محیط زندگی خویش و کشف روابط بین پدیده‌ها می‌پردازد.

الف. نظریه یادگیری گشتالت

بنیانگذار روان‌شناسی گشتالت دانشمند آلمانی ماکس ورتایمر است که همزمان با فعالیت‌های رفتارگرایان در آغاز قرن بیستم میلادی درباره مسائل مربوط به یادگیری و ادراک به پژوهش و نظریه پردازی پرداخت.

یادگیری در روان‌شناسی گشتالت عبارت است از بینش حاصل از درک موقعیت یادگیری به عنوان یک کل یکپارچه و آن هم از طریق کشف روابط میان اجزای تشکیل دهنده موقعیت یادگیری حاصل می‌شود.

بنابراین، عنصر اصلی یادگیری در روان‌شناسی گشتالت رسیدن به بینش است.

منظور از گشتالت، شکل، انگاره یا طرح است. معنی گشتالت در این نظریه آن است که کل از اجزای تشکیل دهنده آن بیشتر است؛ یعنی کل، دارای خواص یا ویژگی یا ویژگی‌هایی است که در اجزای تشکیل دهنده آن یافت نمی‌شود و از خیلی جهات، تعیین کننده‌ی خصوصیات اجزا است.

یادگیری در این رویکرد، عبارت است از بینش حاصل از درک موقعیت یادگیری به عنوان یک کل یکپارچه و آن هم از طریق کشف روابط میان اجزای تشکیل دهنده موقعیت یادگیری حاصل می‌شود.

ب. نظریه یادگیری معنی دار کلامی

این نظریه توسط دیوید آزوبل روان‌شناس آمریکایی مطرح شده است. در این نظریه، ساخت شناختی عبارت است از مجموعه‌ای از اطلاعات، مفاهیم، اصول و تعمیم‌های سازمان یافته‌ای که فرد قبلاً در یکی از رشته‌های دانش، آموخته است. معنی نیز در اینجا، نقش مهمی دارد که به وجود نوعی قرینه یا معادل ذهنی برای یادگیری‌ها در ساخت شناختی یادگیرنده، وابسته است.

یک مطلب هنگامی معنادار است که قابل ارتباط دادن با مطالبی باشد که از پیش در ساخت شناختی یادگیرنده وجود دارد. به همین قیاس، یادگیری معنی دار از راه ایجاد ارتباط بین مطالب تازه و مطالب قبلاً آموخته شده، به وجود می‌آید.

هنگام یادگیری مطلب تازه به صورت معنی دار، آن مطلب جذب ساخت شناختی یادگیرنده می‌شود، این جذب شدن مطالب در ساخت شناختی شمول نام دارد.

در روش آموزشی آزوبل، پیش‌سازمان دهنده‌ها، نقش اصلی را بر عهده دارند. پیش‌سازمان دهنده، مجموعه‌ای از مفاهیم مربوط به مطلب یادگیری است و هدف آن در جلب توجه یادگیرنده به مفاهیم عمده‌ی مطلب مورد یادگیری است. روابط میان مطالب را برجسته می‌سازد و مطالب جدید را به آنچه قبلاً کسب شده، ربط می‌دهد.